

Viršun veda trisdešimt šeši akmeniniai laipteliai, senis kopija lėtai, apdairiai, kone rinkdamas juos po vieną ir stumdamas į antrą aukštą: jis – piemuo, jie – romūs gyvulėliai. Jis vardu Modestas. Tarnauja šiuose namuose penkiasdešimt devynerius metus, taigi yra savotiškas jų šventikas.

Užkopės ant paskutinio laiptelio sustoja priešais platų koridorių, jo žvilgsniui nepateikiantį jokių staigmenų: dešinėje – uždaryti Ponų kambariai, iš viso penki; kairėje – septyni langai užvertomis lakuoto medžio langinėmis.

Vos praausę.

Senis sustoja, mat turi atnaujinti skaičius. Mintyse suskaičiuoja rytus, sutiktus šiuose namuose, – visada taip pat. Tada prideda dar vieną – keliatūkstantąjį. Skaičius įspūdingas, bet jo nesutrikdo: jam atrodo, kad to paties rytinio ritualo kartojimas nuo neatmenamų laikų nuosekliai dera su jo amatu, atliepia jo polinkius ir yra būdingas jo likimui.

Delnu persibraukęs išlygintą kelnių audinį – šonuose, ties šlaunimis, – jis vos gunktelii galvą į priekį ir išsijudina eiti. Praeina Ponų duris, bet, prisiartinęs prie pirmojo lango kairėje, stabteli atverti langinių. Atidaro minkštasis, tiksliais judesiais. Pakartoja juos prie kiekvieno lango – septynis kartus. Tik tada atsigręžia

įvertinti aušros šviesos, pluoštais srūvančios per stiklus: pažista visus įmanomus atspalvius, iš jos tirštumo žino, kokia bus diena – kartkartėmis nuspėja jos miglotą pažadą. Kadangi juo visi pasitiki, svarbu susidaryti tinkamą nuomonę.

Blyški saulė, švelnus vėjelis, nusprendžia. Taip ir bus.

Tuomet grįžta koridoriumi, šikart atsisukęs į pirmą praleistą sieną. Vienas po kitų atidaro Ponų duris ir garsiai paskelbia dienos pradžią – penkiskart pakartoja tą patį sakinį nekeisdamas nei balso tembro, nei tarsenos.

Labas rytas. Blyški saulė, švelnus vėjelis.

Paskui dingsta.

Nebeegzistuoja tol, kol visai pasikeitęs atsiranda pusryčių menėje.

Šis iškilmingo pabudimo, vėliau tampančio ilga švente, paprotyks kilęs iš senų nutikimų, kurių detales kol kas nutylėsime. I ji įsitraukia visi namiškiai. Tik ne prieš aušrą – griežtai. Jie laukia brékšmos ir Modesto šokio prie septynių langų. Tik tada baigiasi gulėjimo lovoje bausmė, miego aklumas, sapnų lažbos. Jie būna mirę, senio balsas grążina juos į gyvenimą.

Tuomet jie spiečiumi išvirsta iš kambarių nė neapsivilkė drabužių, neatsigaivinę vandeniu akių, rankų. Su miego kvapu plakuose ir dantyse mes susitinkame koridoriuose, ant laiptų, prie kambarių durų, apskabiname kaip tremtiniai, grįžę iš tolimos žemės, dar negalėdami patiketi, kad išsivadavome iš tų kerų, kuriais mus, rodos, apgaubia naktis. Išskirti priverstinio miegojimo mes vėl susiburiame į šeimą ir plūstelime į didelę pusryčių menę pirmame aukšte lyg į šviesą išsiveržusi požeminė upė, nujaučianti artėjant jūrą. Dažniausiai tai darome juokdamiesi.

O jūra iš tiesų yra padengtas stalas su pusryčiais – ne be reikalo šis žodis vartojamas daugiskaita, mat tik daugiskaita įvardijama jų įvairovė, gausa ir beprotiškas ilgumas. Akivaizdus pagoniško dékingumo ženklas, mat išsigelbėta iš didžiulės nelaimės – miego. Viską prižiūri aplink nepastebimai šmėžuojančius Modestas ir du tarnai. Šiokią dieną, ne per gavėnią ir ne per šventes, išprastą meniu sudaro skrudinta balta ir juoda duona, ant sidabrinio padéklo išdėliotos sviesto roželės, devynių vaisių uogienės, medus ir kaštainių džemas, aštuonių rūšių pyragaičiai, vainikuojami nepakartojamu sviestinių ragelių, keturi skirtingu spalvų pyragai, didžiulė plaktos grietinėlės taurė, visada tiksliai simetriškai supjaustyti sezoniniai vaisiai, retų egzotinių vaisių rinkinys, tos dienos trejopos virimo trukmės kiaušiniai, švieži sūriai ir angliskas stiltonas, plonai pjaustytas kumpis iš ūkininko, virtos dešros kubeliai, jautienos sultinys, raudonajame vyne virti vaisiai, kukurūzų miltų sausainiai, anyžinės pastilės virškinimui gerinti, marcipaninės vyšnaitės, riešutiniai ledai, karšto šokolado ąsotėlis, šveicariški šokoladiniai saldainiai, saldymedžio ledinukai, žemės riešutai, pienas, kava.

Arbata čia niekinama, užplikyto ramunėlės tiekiamos tik ligoniams.

Iš to galima suprasti, kad valgymas, daugumos laikomas tik greitu įsibėgėjimu prieš dieną, šiuose namuose yra nesibaigianti sudėtinga ceremonija. Pagal nusistovėjusių tvarkų jie sėdi prie stalo valandų valandas, kol laikas persirita į pietų metą, nors šiuose namuose taip niekada ir nepietaujama, tai tarsi itališka aukščiausios klasės *brančo* imitacija. Kartkartėmis jie po vieną pakyla, o paskui vėl išdygsta prie stalo pusiau apsirengę ar nusiprausę, ištuštinę šlapimo pūsles. Tik šių smulkmenų beveik niekas nepastebi. Mat verta paminėti, kad prie didžiojo stalo sodinami

ir tos dienos lankytojai, giminės, pažįstami, prašinėtojai, tiekėjai, valdininkai, Dievo tarnai ir tarnaitės – kiekvienas su savo kalbosmis. Šeima pratusi priimti juos čia, tų gausių pusryčių įkarštyje, prikišamai rodydama familiarumą, kurio niekas, net ji pati, neįstengtų atskirti nuo aukščiausio lygio pasipūtimo, kitaip tariant, įprasta sutikti žmones vienomis pižamomis. Šaltutėlis sviestas ir legendiniai tobulai iškepti pyragai visgi byloja apie širdingumą. Vien šampanas, nuolat laikomas lede ir dosniai pilstomas svečiams, daugelį paragina čia užsukti.

Dėl to aplink pusryčių stalą vienu metu neretai gali išvysti dešimties žmonių, nors šeimoje jų tik penki, o dar tiksliau – keturi, nes Sūnus šiuo metu Saloje.

Tėvas, Motina, Dukra, Dédé.

Užsienyje, Saloje, – laikinai – Sūnus.

Galop apie trečią popiet jie išsisikrsto po savo kambarius ir po pusvalandžio išeina švytėdami elegancija ir gaivūs, kaip visi pripažista. Popietines valandas skiriame reikalams: gamyklai, sodyboms, namams. Temstant atsidedame darbui vienumoje: medituojame, išradinėjame, meldžiamės arba priimame svečius. Vakarienė patiekama vėlai ir kukliai, užvalgome kas sau, be jokių iškilmių: ją jau aplėbės nakties sparnas, taigi greitai atsikratome jos kaip nereikalingos ižangos. Neatsisveikinę panyrame į miego nežinomybę, kiekvienas galynėdamasis su ja kaip išmano.

Verta paminėti, kad jau šimtą tryliką metų mūsų šeimoje visi miršta naktį.

Tai viską paaiškina.

Tą rytą pokalbis sukosi apie maudynių jūroje naudą, kuria Monsinjoras, kraudamas burnon plaktos grietinėlės, labai suabejojo.

Josejis nujautė esant kažin kokį akivaizdų moralinį nežinomajį, tik nedrįso tiksliai jo įvardyti.

Tėvas, geraširdis, bet prireikus aršus žmogus, padėjo jam susidėlioti mintis.

Būkit malonus, Monsinjore, priminkite man, kur tiksliai Evangelijoje apie tai kalbama.

Monsinjoro išsisukinėjimą nustebė durų skambutis, į kurį visi sureagavo gana santūriai, mat tai, savaime suprantama, būsiąs tik dar vienas lankytojas.

Tuo šoko rūpintis Modestas. Vis dėlto atidarės duris jis išvydo jaunąją Nuotaką.

Jos tądien niekas nelaukė, o gal ir laukė, tik pamiršo.

Aš jaunoji Nuotaka, prisistačiau.

Jūs, pasitikslino Modestas. Tada nustebės apsidairė – keista, kad atvykau viena, bet aplinkui, kiek akys užmatė, tikrai nieko daugiau nebuvo.

Jie paliko mane alėjos gale, pasakiau, norėjau ramiai suskaičiuoti savo žingsnius.

Ir padėjau lagaminą ant žemės.

Man, kaip sutarta, buvo aštuoniolika.

Nė kiek nesivaržyčiau paplūdimyje apsinuoginti, tuo metu aiškinio Motina, juk aš visada mégau kalnus (daugelis jos silogizmų išties buvo protu nepaaiškinami). Galėčiau išvardyti bent dešimt žmonių, toliau dėstė ji, kuriuos esu mačiusi nuogus, ir kalbu ne apie vaikus ar merdinčius senius, kuriuos giliai širdyje suprantu, nors...

Ji nutilo jaunajai Nuotakai ižengus į menę – ne tiek dėl to, kad jaunoji Nuotaka ižengė į menę, kiek dėl to, kad Modestas, pranešdamas apie jos atvykimą, nerimastingai kostelėjo. Galbūt nepaminėjau, kad per penkiasdešimt devynerius tarnybos metus

senis buvo sukūrės tikrų tikriausią gerklinės komunikacijos sistemą, kurią namiškiai įgudo iššifruoti it dantiraštį. Nesigriebiant žodžių smurto, pačių išraiškingiausią formą kostelėjimas – rečiau pora – lydėjo jo judesius lyg priesaga, išaiškinanti jų prasmę. Tarkim, jis neatnešdavo né vieno patiekalo į stalą, nepalydėjęs jo gerkliniu komentaru, išreiškiančiu jo asmeninę nuomonę. Šia proga jis pristatė jaunąjį Nuotaką vos girdimu, tolimu švokštėlėjimu. Tai, kaip visi žinojo, reiškė itin rimtą įspėjimą, štai dėl ko Motina nutilo, nors tai jai nebuvo būdinga, mat pranešimas apie svečią įprastomis aplinkybėmis jai buvo tas pat, kas įpilti vandens į stiklinę – vėliau ramiai jį išgersianti. Taigi ji nutilo ir atsisuko į atvykėlę. Įvertinus jos jauną amžių automatiškai, bet elegantiškai šuktelejo:

Mieloji!

Nors neturėjo menkiausio supratimo, kas ji.

Paskui jos sujauktose mintyse veikiausiai įsižiebė kokia kibirkštélė, nes paklausė:

Koks dabar ménuso?

Kažkas atsakė, kad gegužė, greičiausiai Vaistininkas, mat išgėrės šampano tapdavo neįtikėtinai tikslus.

Motina vėl pakartojo: Mieloji! – tik šikart sąmoningai suvokdama, ką sako.

Neįtikėtina, kaip greitai šiaisiai metais atėjo gegužė, pamanė.

Jaunoji Nuotaka nežymiai nusilenkė.

Jie užmiršo, ir tiek. Viskas buvo sutarta, bet taip seniai, kad tikslus prisiminimas apie tai kažkur pasimetė. Iš to nederėjo spresti, kad jie persigalvojo: vienaip ar kitaip, tai būtų buvęs per didelis vargas. Kartą nusprendus tuose namuose niekas nebeapsigalvo-

davo – dėl akivaizdžių ekonominį ir emocinių priežasčių. Tie-siog laikas pralékė taip greitai, kad jie net nespėjo apsižiūrėti, o jaunoji Nuotaka jau stovėjo čia, veikiausiai atvykusi atliki to, kas su visų formaliu pritarimu buvo seniai sutarta, – ištekėti už Sūnaus.

Buvo apmaudu pripažinti, kad, remiantis faktais, Sūnaus nebuvo.

Visgi neatrodė svarbu gaišti prie šios aplinkybės, taigi visi nedvejodami džiaugsmingu chorū puolė jos sveikinti, kas su nuostabos, kas su palengvėjimo ar dėkingumo – už gyvenimo tekė, nepaisančią žmogaus išsiblaškymo, – gaida.

Kadangi jau pradėjau pasakoti šią istoriją (nepaisydamas mane užgriuvusiu gluminančiu bėdų, šiaip jau raginančią atsisakyti šito reikalo), būtinai turiu paaiškinti griežtą faktų geometriją, kurią po truputį atgaivinu atmintyje: tarkim, atskleisiu, kad Sūnus ir jaunoji Nuotaka susipažino, kai jai buvo penkiolika, o jam aštuoniolika, ir pamažu vienas kitame ēmė įžvelgti rafinuotą vaistą nuo širdies dvejonių ir jaunystės nuobodulio. Dabar dar per anksti aiškinti tą nepaprastą procesą, svarbiausia – žinoti, kad jiedu gana greitai priėjo prie džiaugsmingos išvados, jog nori susituokti. Jų šeimoms toks sprendimas pasirodė nesuvokiamas – priežastis galbūt paaiškinsiu vėliau, jei tik atsileis mane suspaudę liūdesio gniaužtai, – vis dėlto išskirtinė Sūnaus asmenybė, kurią aprašyti anksčiau ar vėliau rasiu jégų, ir giedras jaunosios Nuotakos ryžtas, kuriam perteikti viluosi įgauti proto skaidrumo, skatino šeimas elgtis apdairiai. Visi sutarė, kad būtų geriausia sukurti kokius nors apmatus, ir puolė narplioti tam tikrų techninio pobūdžio mazgų, pirmiausia – netobulos dermės jūdviųjų socialinę padėtį. Dera priminti, kad jaunoji Nuotaka buvo vienintelė turtingo gyvulių augintojo, turinčio net

penkis sūnus, duktė, o Sūnus buvo iš šeimos, kurios jau trečia karta turtus krovėsi iš vilnos ir brangių audinių gamybos bei prekybos. Pinigų nei vieniems, nei kitiems netrūko, tačiau tų pinigų kilmė skyrėsi iš esmės: vieni byrėjo iš audimo staklių ir senovinės elegancijos, kiti – iš mėšlo ir sunkaus triūso, perimto iš protėvių. Tai atvėrė lyg kokią ramaus neapsisprendimo duobę, bet ji buvo staigiai perspėta Tėvui iškilmingai pareiškus, kad žemės ūkio turtą ir pramonės finansų santuoka simbolizuoją natūralią šiaurietiskojo verslumo plėtrą ir nubrėžia aiškias visos Šalies pokyčių gaires. Pabrėžė iš to kylančią būtinybę peržengti socialines schemas, jau priklausančias praeicių. Kadangi tą pasakė būtent tokiai žodžiai, tik meistriškai pagardindamas jų seką kelias šventvagiškais keiksmais, jo argumentai, kurių nepriekaištingas racionalumas buvo sumišęs su grynais instinktais, visus įtikino. Nusprendėme tik sulaukti, kol jaunoji Nuotaka taps nebe tokia jaunutė: reikėjo vengti galimo gerai apgalvotos santuokos ir tam tikrų kaimietiškų jungtuvių – skubią ir mažumėlę gyvulišką – liginimo. Laukti, be jokių abejonių, buvo ne tik patogu, tai, mūsų nuomone, liudijo ir moralinį pranašumą. Vietinė dvasininkija ilgai negaišusi tai patvirtino, jau spėjusi pamiršti keiksnojimą prieš Dievą.

Taigi jie susituoksią.

Kadangi jau prakalbau, o šiavkar mane apėmės dar ir kažin koks nelogiškas lengvumas, bene įkvėptas graudžiu šio man laikinai suteikto kambario šviesų, noriu pridurti kai ką apie tai, kas stulbinama jaunosios Nuotakos tévo iniciatyva nutiko netrukus po sužadétuvių paskelbimo. Jis buvo tylenis, galbūt savaip geras, bet ir ūmus bei neprognozuojamas žmogus, tarytum glaudus ryšys su darbiniais gyvuliais būtų jam suteikęs nekenksmingo ne-nuspėjamumo savybę. Vieną dieną jis nedaugžodžiaudamas pa-

reiškė nutaręs išmèginti galutinę savo verslo apoteozę – emigruoti į Argentiną užkariauti ganyklų ir rinkų, kurias buvo smulkiai išsinagrinėjės ruko apgultais šūdinais žiemos vakarais. Jি pažtantieji mažumėlę sutrikę nusprendė, kad šitokį pasiryžimą veikliausiai bus nulémęs santuokinio guolio šaltumas, galbūt velyvos jaunystės iliuzija, ko gero, vaikiški bekraščių horizontų lukesčiai. Jis perplaukė vandenyną su trimis sūnumis – iš būtinybės – ir jaujaja Nuotaka – paguodai. Paliko žmoną su kitais sūnumis prižiūrēti žemiu, pažadėjęs, jei tik viskas pakryps tinkama linkme, juos atsiplukdyti: vėliau, po metų, taip ir padarė, pirmiau išpardavęs nuosavybę gimtinėje ir visą turtą pralošęs ant pampos stalo. Šiaip ar taip, prieš išvykdamas jis apsilankė pas Sūnaus Tėvą ir savo garbe patvirtino, kad jaunoji Nuotaka vos sulaukusi aštuoniolikos prisistatys vykdyti santuokos įžado. Vyrai paspaudė vienas kitam ranką – tai tuose kraštuose buvo šventas gestas.

O sužadétiniai atsisveikino iš pažiūros ramiai, bet giliai širdy sutrikę, – turiu pasakyti, kad ir būti ramūs, ir sutrikti jie turėjo svarių priežasčių.

Išplaukus žemvaldžiams Tėvas keletą dienų praleido jam nebūdingoje tyloje, apleidęs veiklą ir įpročius, kuriuos laikė nepajudinamais. Kai kurie įsimintiniai jo sprendimai atsirado būtent per šią pertrauką, dėl to, kai Tėvas pagaliau trumpai, bet labai aiškiai pasisakė. Šeima jau buvo pasirengusi didžioms naujovėms. Jis išrėžė, kad kiekvienas turi savo Argentiną, ir kad jiems, tekstilės pramonės lyderiams, Argentina – tai Anglija. Išties jis jau kurį laiką dairėsi į užjūrį, į tenykštęs gamyklas, stulbinamai optimizavusias gamybos linijas: tarp eilučių galėjai įskaityti svaiginamo pelno pažadą. Reikia nuvažiuoti pažiūrėti, pasakė Tėvas, ir, jei reikės, juos pamėgdžioti. Tada pasisuko į Sūnų.

Važiuosi tu, nes jau radai žmoną, gudriai tarė.